

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جمهوری اسلامی ایران

شورای عالی حوزه های علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه ی زهرا سلام الله علیه

عنوان:

علل نیاز انسان به دعا کردن

استاد راهنما:

سرکار خانم حسینخانی

نام مؤلف:

زهرا خاک تاریک - منیر نادى - مریم صفدری - زهره نغز

مدرسه علمیه الزهراء اراک

چکیده:

فیلسوفان مسلمان، انسان را دارای دو ساحت می‌دانند؛ نخست، نفس و دوم بدن است؛ همانگونه که بدن انسان نیاز به غذا، حفظ و نگهداری دارد، روح انسان هم نیاز به حفظ و بالندگی دارد؛ غذاهای مختلفی برای روح در نظر گرفته شده که شاید یکی از اساسی‌ترین آنها دعا است؛ دعا جدا از آنکه در آرامش روح نقش بسزایی دارد، در تربیت آن نیز بسیار مؤثر است. در واقع از آنجا که انسان یک موجود فرامادی است و برای ادامه بقاء خویش و نیفتادن در چنگال پوچی، بی‌هدفی و کمرنگ نشدن ارزشهای معنوی میل به خداجویی، کمال یابی و احساس دین‌گرایی دارد، از همین‌رو دقیقاً بشر قرن بیست و یک به دنبال چنین گم شده‌ای می‌گردد؛ از این‌رو در بُعد معنوی آن در تلاش و کوشش است تا با همه ابزار و وسایل مشروع، این میل و احساس خود را اقناع کند و چشم‌ها و چشمه‌هایی را به‌سوی معشوق بگشاید؛ دعا بهترین راه و وسیله‌ای است که آن مهم را سامان می‌بخشد، یعنی انسان را با کمال مطلق پیوند می‌زند و با او ارتباط ایجاد می‌کند؛ برقراری ارتباط با منبع و سرچشمه هستی و استمداد از او به ترمیم قوای روحی انسان کمک نموده و باعث تسکین بسیاری از گرفتاری‌ها و رنجوری‌های روحی- روانی می‌شود؛ از این‌رو برقراری ارتباط با خدا را برای انسان همانند آب ضروری دانسته‌اند. دعا و نیایش از جمله راه‌های ذکر و ارتباط با منشأ هستی و پیوند انسان با خدای یکتا بوده و موجب پرواز روح به‌سوی ملکوت و فضای معطر معنوی و عرفانی می‌شود و در ضمن دارای اثرات مطلوب و بسیار ارزشمند روحی، روانی است. اما فارغ از آرامش همین اتصال با منبع وحی باعث کمک و در مسیر قرار گرفتن فرد می‌شود، فرد به‌وسیله همین ارتباط تمام حرکات و جوانبش را همساز و همصدا میکند تا وصول به‌حق به‌آسانی صورت پذیرد، کسی که این مسیر را یافته باشد، بی‌شک و سایلی فراهم می‌کند که کودک خویش را در همین مسیر قرار دهد. در این مقاله به بررسی علل نیاز انسان به دعا از نظر عقلی معنوی پرداخته شده است.

کلید واژه: دعا، نیایش، عبودیت، عبادت، علل عقلی، علل معنوی.

فهرست مطالب

عنوان

شماره صفحه

مقدمه:	۱
الف. مفهوم شناسی دعا	۲
۱- تعریف دعا	۲
۲- فلسفه دعا	۴
۳- اهمیت دعا در آیات و روایات	۶
۴- فضیلت دعا	۷
ب. علل معنوی نیاز انسان به دعا	۹
۱- نیاز به دعا و ربوبیت	۹
۲- معارف الهی نهفته در دعا	۱۰
۳- مصداق ذکر رب	۱۰
۳- دعا تکمیل کننده رابطه خالق و مخلوق	۱۱
۴- کمال نفس انسان و قرب الهی	۱۲
۵- دعا برای جلب عنایت و رحمت الهی	۱۲
ج. علل عقلی نیاز انسان به دعا	۱۴
گفتار اول: ضرورت عقلی	۱۴
۱- ضرورت عقلی دعا و امید	۱۴
۲- فقرذاتی	۱۶
۳- دفع ضرر محتمل	۱۷
۴- موانع عقلی استجاب دعا	۱۸
گفتار دوم: ضرورت عقلی بر اساس قواعد عقلی	۲۳

۲۳	۱- شرایط اساسی دعا و طلب از درگاه خداوند متعال
۲۵	۲- دعا براساس سنن تکوین و تشریع
۲۶	۳- دعا براساس قاعده لطف
۳۱	نتیجه گیری
۳۳	منابع و مأخذ

نتیجه گیری:

انسان به دلیل آنکه یک موجود فرامادی است. برای تأمین نیاز مادی و مواد غذایی احتیاج دارد و برای تأمین نیاز معنوی به دعا و نیایش احتیاج دارد که موجب پیوند انسان با خدای یکتا می شود پیوند موجودی نیاز ضعیف و کوچک با موجودی بی نهایت بزرگ و با عظمت است، دعا نشانه خشوع و اظهار نیاز به پیشگاه پروردگار است. دعا کردن موجب برطرف شدن امراض روحی و جسمی می شود و باعث انس میان انسان با پروردگارش می شود. دعا در وجود انسان یک نیاز فطری است که خود خدا دعا کردن را به انسان آموخته است و اجازه دعا کردن را به انسان داده است. از علل معنوی نیاز انسان به دعا نیاز انسان برای رسیدن به کمال و جلب عنایت و رحمت الهی است همچنین از جهت عقلی نیز انسان به دعا نیاز دارد از جمله فقر ذاتی و دفع ضرر محتمل.

دعا پرواز روح است و توجه آگاهانه و جدی فطرت انسانی با خالق مهربان است. دعا نیاز و اعتراف انسان به عجز خویش است و توجه و معرفت به ذات خداوندی است و رابطه‌ی بین خالق و مخلوق است که باعث تقرب انسان می شود و کمالش را کامل می کند. همچنین چراغ امید را در دل انسان روشن می سازد و سبب نزول رحمت و نعمت خداوند می شود. وسیله‌ای برای جلب رحمت الهی و دفع بلا می گردد. ولی گاهی آدمی با برخی اعمال خود مانع از اجابت دعا می شود از آن جمله ارتکاب به گناه و نافرمانی از خداست و داشتن برخی صفات رذیله مانند: حسد، تکبر و غرور است.

دعا شرایطی دارد اول آنکه واقعاً خواستن و طلب در وجود انسان پیدا شود و تمام ذرات وجود انسان مظهر خواستن شود و شرط دیگر ایمان و یقین داشتن و دیگر آنکه دعا برخلاف نظام تکوینی و تشریعی نباشد.

دعا حاکی از پشیمانی از نافرمانی‌ها و وسیله ابزار شرمندگی دعاکننده است زیرا هرچه انسان به خدای خویش نزدیک‌تر شود بیشتر می‌کوشد که به وظایف بندگی و پیروی از فرمان‌های او گردن نهد و رفتاری

برخلاف رضای او انجام ندهد در نتیجه دعا و کوشش و تلاش دو بال برای پرواز انسان به سمت کمال و کامیابی است.

بنابراین اگر در زندگی انسان روح دعا کردن حاکم نباشد دست عنایت خدای متعال از او برداشته می- شود و سقوط انسان حتمی است استجاب دعا را نیز خداوند، خود براساس قاعده‌ی لطف برعهده گرفته است.

منابع و مأخذ:

* قرآن.

- احمدی، زین العابدین، رمضان ماه خدا، بی تا، بی جا.
- اسحاقی، حسین، دعا ارمغان آرامش، ۱۳۹۰، خادم الرضا، چاپ اول.
- الهامی نیا، علی اصغر، اخلاق عبادی، پاییز ۱۳۷۹، افق فردا، چاپ دوم.
- انصاری، محمد بن امین، رسائل فقهیه، ۱۴۱۴، مجمع الفکر الاسلامی، قم.
- بالادستیان، محمد امین، نگین آفرینش، ۱۳۹۶، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عج، قم.
- برازش، علیرضا، ۱۳۷۴، قران صاعد، تهران، امیرکبیر.
- بهاری اجیرلو، عزیزه، نقش تربیتی دعا، بی تا، بی جا.
- بهرامی، غلام رضا، دعا و زندگی، ۱۳۸۵، دلیل ما، قم.
- جلال، سیدجلال، شفا و درمان درد و دعا با آیات و روایات، ۱۳۸۴، ولیعصر عج، چاپ اول.
- الحلوانی، الحسین بن محمد بن الحسن، نزهه الناظر و تنبيه الخاطر، تحقیق و نشر: مدرسه الانام المهدی علیه السلام، قم.
- حلی، سید بن طاووس، فلاح السائل، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی.
- خامنه‌ای، سیدعلی، دعا از منظر آیت الله العظمی خامنه‌ای، تابستان ۱۳۹۰، انقلاب اسلامی، چاپ سوم.
- دستغیب شیرازی، محمد، دعا، بی تا، بی جا.
- راغب اصفهانی، حسین بن محمد، المفردات فی غریب القرآن: دارالشامیه، بیروت.
- زید بن علی بن الحسن علیه السلام، مسندزید، دارمکتبه الحیاه بیروت.
- سلیمانیان، خدامراد، دستان سبز نیایش، تابستان ۱۳۷۷، زائر، چاپ اول.
- شیخ صدوق، محمد بن علی، الخصال، ۱۴۰۳ق تصحیح علی اکبر غفاری، جامعه مدرسین.

- شیخ طوسی، محمد بن حسن، الآمالی، ۱۴۱۴ق، دارالثقافه، قم.
-، الإقتصاد فیما یتعلق بالاعتقاد، بی تا، دارالاضواء، بیروت.
-، تمهید الاصول، ۱۳۹۴، راند، چاپ یکم.
- صاحب جواهر، محمد حسن بن باقر، جواهر الفقه، ۱۳۶۲، داراحیاء التراث العربی، بیروت.
- صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم، حکمه المتعالیه فی الاسفار العقلیه الاربعه، ۱۳۱۳، مکتبه مصطفوی، قم.
- صمد عبدالهی عابد، ۱۳۸۵، شرایط و آثار تربیتی دعا در اسلام، مجله شمیم یاس، شماره ۴۱
- طبرسی، حسین بن فضل، مکارم الاخلاق، ۱۳۹۲ق، ۱۹۷۲م، تصحیح: محمد حسین اعلمی، بیروت،
مؤسسه الاعلمی للمطبوعات.
- عبدالهی عابد، صمد، شرایط و آثار تربیتی دعا در اسلام، ۱۳۸۵، مجله شمیم یاس، شماره ۴۱.
- علامه حلی، حسن بن یوسف، مناهج الیقین فی اصول الدین، بی تا، منظمه الاوقاف و الشؤون الخیریه،
دارالاسوه للطباعه و النشر، تهران.
-، بیان النافع یوم الحشر فی شرح الباب الحادی العشر، مؤسسه الاعلمی،
بیروت.
- علم الهدی، علی بن الحسین، الذخیره فی علم الکلام، قرن ۵ق، مؤسسه نشر الاسلامی، قم.
- غفاری، ابراهیم، آیین نیایش، ۱۳۷۹، آستان قدس رضوی، چاپ سوم.
- قاسمیان، محمد تقی، مصباح یزدی، محمد اختر، به درگاه دوست، ۱۳۸۷، مؤسسه آموزشی و پژوهشی
امام خمینی، چاپ اول.
- کارل، الکسیس کارل، تأملی در مسئله دعا، بی تا، بی جا.
- کلینی محمد بن یعقوب کلینی، اصول کافی، ج ۴، باب فضل الدعاء.

- مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، ۱۳۷۲، مؤسسه الطبع وانشور، بیروت.
- محدثی، جواد، دعا، ۱۳۸۴، بنیاد پژوهش‌های اسلامی، چاپ هشتم.
- مطهری، مرتضی، بیست گفتار(دعا)، ۱۳۹۵، صدرا، بی جا، چاپ ۴۳.
- مکارم شیرازی، ناصر، تفسیرنمونه، ۱۳۵۸، قم، انتشارات بازار کتاب اسلامی.
- ملکی تبریزی، میرزا جواد، المراقبات، ۱۳۶۲، ترجمه تحریرچی، قم، انتشارات عروج.
- نظری منفرد، علی، امام مهدی از تولد تا رجعت در قصه انتظار، جلوه کمال،
- نعیمی، داود، بهترین راه استجابت دعا، ۱۳۸۴، کتاب آشنا، چاپ اول.
- نصیرالدین طوسی، محمدبن محمد نصیرالدین، ترجمه: ابوالحسن شعرانی، کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد، ۱۳۷۲، کتابفروشی اسلامی، تهران.